

Katz Bella, Moskovits Zsigmondné És Freund Blanka

Ezen a képen jobbról balra édesanyám [Katz Bella], Braha nagymama és Blanka nagynéném (Jolán unokatestvérem anyja) látható. 1935-ben készült a kép, Halmin. Nagymamának volt négy fia, akik közül emlékszem Pinhászra és Móricra, és hat lánya: Blanka, Eugénia, édesanyám [Bella], Etelka, Rózsi és Olga. Blanka nagynéném Szatmáron [Szatmárnémetiben] élt, és férjét, aki szintén zsidó volt, a családnévén úgy hívták, hogy Freund. Voltak gyerekeik is. Volt egy unokatestvérem, akit mi Jáhcsinak nevezünk, de Jolánnak hívták valójában. Körülbelül velem egykorú volt. Voltak még más

gyerekeik is, de rájuk már nem emlékszem. Amikor megismertem Braha nagymamát -- Braha héberül imádságot jelent [broche, áldás] --, ő szintén Halmin lakott, ami egy Szatmár[németi] melletti város. Nagyszüleim tanult, művelt emberek voltak, bár vallásosak, de nem voltak annyira szigorúan vallásosak, mint az apai nagyszüleim. Minden nagyszülőmnek jiddis volt az anyanyelve. Braha nagymama betartotta szigorúan a vallást, de ezek az anyai nagyszülők nem voltak annyira vallásosak, mint az apaiak. Anyai nagyanyám hagyományosan öltözködött, ahogy megkövetelte akkor a hagyomány, parókát hordott, persze. Olyan paróka volt a fején, ami hajutánzat volt, de amikor zsinagógába ment, kendőt kellett tegyen a fejére, nem feltétlenül feketét, mert ünnepkor fehérre szoktak. Nagymama haláláig parókát hordott. Nem tudhatom, hány osztályt végzett a nagymamám, mindenesetre nagyon szép írása volt. Tudom, hogy nagymama vezette az anyakönyvi hivatalt, az ő feladata csak a nyilvántartás volt (a születések, házasságkötések, elhalálozások bejegyzése) [Ezt a tevékenységet valószínűleg nem a községi közigazgatás keretén belül, hanem a helyi hitközség mellett végezte. -- A szerk.]. Emlékszem, hogy amikor meglátogattam, volt egy nagy füzete, amibe a születések voltak bejegyezve, és igazolványokat bocsátott ki. Nagypám, Moskovits Zsigmond halála után, 1921-ben nagyanyám foglalta el az ő állását, ami köztisztviselői állás volt, egyrészt, mert nem mehettek a saját fejük után, minden a köz javára volt, a város lakossága számára. Amikor valakinek szüksége volt a születési bizonyítványára, házasodás vagy katonáskodás miatt, nagymama kiadta. A nyilvántartást otthon vezette nagymama. Nagymama házában három szoba volt -- az egyik, a legszebb a vendégszoba, egy másik nagy szoba volt a nappali, és végül egy másik szoba négy ággal, aztán volt konyha, benne kenyérsütő kemence és egy padlás. Nagymamám nem tartott állatokat. Volt egy nagy kertje, az udvaron kívül, ami nagyon szép volt, sok-sok virággal, és volt még egy kertje gyümölcsfákkal. Nem voltak cselédei, és a rokonaimnak sem voltak cselédek, bár jobb anyagi helyzetben voltak, mint mi. Halmin a nagymamánál nemcsak zsidók voltak, hanem volt sok román is, de emlékszem, nagymama szomszédai zsidók voltak. Szemben volt egy ház, és hátul egy kastélyféle. Elöl volt a zöld kert. A szomszédok általában nagyon jól egyeztek egymással. Én nem emlékszem, hogy nagymama történetekkel vagy mesékkel traktált-e minket, de tudom, hogy nagymamát nagyon tisztelte az egész közösség, az egész város, mintha mindenkinek anyja lett volna. Tudom, hogy nagyra értékelték, tisztelték és a helység bölcs asszonyának tartották. Nem létezett, hogy valaki jöjjön hozzá, és ő ne kínálja meg valamivel. Édesanyám lánykori neve Moskovits volt, azt hiszem, 1900-ban született, Halmin, ami nem volt messze Szatmártól [Szatmárnémetitől], az első nagyobb város volt, és valószínűleg ezért jött Szatmárra. A szüleim nem meséltek arról, hogyan ismerkedtek meg. Akkoriban a házasságokat a szülők rendezték, főleg a vallásos zsidóknál volt így. 1918-ban házasodtak össze, egy évvel a születésem előtt. Emlékszem, hogy édesanyám mindig az akkori divat szerint öltözködött. Alapjában véve szép volt, én annak tartottam, hiszen minden gyerek szépnek látja az édesanyját. Magas volt, szép melle volt. A nők akkoriban nem dolgoztak házon kívül, mert a gyermekeket kellett gondozni, mostak, takarítottak, főztek, minden házimunka elvégzése a nők kötelessége volt. De édesanyám műveltebb nő volt az átlagnál. Azt hiszem, csak elemi iskolája volt. Jiddis volt az anyanyelve, de nagyon jól tudott magyarul. Miután férjhez ment, kevesebbet olvasott, mert a gyerekek gondozásával és nevelésével, a háztartással volt elfoglalva. Nemigen olvasott irodalmat, kivéve a vallásról, a gyermeknevelésről vagy a családban betartandó szabályokról szóló olvasmányokat. A könyvek, amiket olvasott, héberül vagy jiddisül voltak írva, és a szüleitől, a családtól vagy édesapámtól kapta őket. Nagymamánál voltak modern irodalmi művek is, vagyis regények, többnyire magyar nyelvűek, a szüleimnél viszont inkább héber nyelvű vallásos könyvek voltak.